

Αίκυμνν τῆς Τίρυνθος εὑρεθεὶς ὑπὸ τοῦ Κάρω πρὸ τριῶν ἐτῶν (βλ. Πρακτικά 1915 σελ. 202-204) καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ἀνεκάλυψαν καὶ ἐσύλησαν.

Διὸ νομίζομεν ὅτι μόνον ὡς ἔμβλημα τάφου ἠδύνατο νὰ ποιηθῆ ἢ πυραμὶς αὕτη, ἂν ὄντως ἐποιήθη κατὰ τὴν Μυκηναίαν περίοδον, ἢτοι περὶ τοὺς χρόνους τῆς ἐπηυξημένης ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος· τὸν δὲ τάφον θὰ ἐποίησαν οἱ νοῦν ἔχοντες ἄνθρωποι τῆς περιόδου ἐκείνης, οἱ τὰ πάντα ὑπολογίζοντες ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἔργοις, ἔξω τῆς πυραμίδος, εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου, ἐνθα ὑπάρχει εὐθετος χῶρος πρὸς ἀνόρουξιν μεγίστου καὶ βαθυτάτου βόθρου καὶ κτίσιν ὅλως ἀφανοῦς θολωτοῦ τάφου ἐν αὐτῇ, πρὸς ταφήν τῶν μελῶν μακραίωνος βασιλικοῦ γένους· πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξερευνηθῆ ὑπὸ τοιαύτην προϋπόθεσιν τὸ ἔδαφος τοῦτο καί, ἐὰν δὲν ἀνευρεθῆ μετ' ἐπιμελῆ ἐξέτασιν τάφος, θὰ λυθῆ τὸ ζήτημα ὅτι πρόκειται ἀπλῶς περὶ πύργου μονίμου φρουρᾶς τῶν Ἀργείων, ποιηθέντος ἐν τῇ ἀρχῇ που τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἐπίσης τὰ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου ἐν Β' 24,7 ἀναφερόμενα πολυάνδρια τῶν πεσόντων κατὰ τὰς Ὑσιὰς Ἀργείων δέον νὰ ἀναζητηθῶσιν ἐνταυθαῖα που, ἴσως ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τῆς πυραμίδος ταύτης.

**β') Ἐν Ναυπλίᾳ, Ἐπιδαύρῳ καὶ Ἐρμιόνη.**

*Τὰ τείχη τῆς Ναυπλίας· ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ἡ πηγὴ Καναῖος· ἕτεροι τάφοι τὰ κατὰ τὴν εἰς Ἐπίδαυρον ὁδὸν· ἀρχαῖα ἐν Ἐρμιόνη.*

Πολλαχοῦ τῆς Ἀκροναυπλίας, ἰδίως εἰς τὴν πρὸς τὴν νῦν πόλιν τοῦ Ναυπλίου πλευράν, διακρίνονται ἱκανοὶ δόμοι τοῦ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου (1) ὀφθέντος ἀρχαίου τείχους, ἐφ' οὗ ἐκτίσθη τὸ νῦν σφζόμενον Ἐνετικὸν φρούριον· ὁ ρυθμὸς τοῦ τείχους τούτου θεωρεῖται κοινῶς ὡς ὢν τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου· ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν Πρόνοιαν θαλαμοειδεῖς τάφοι καὶ ἡ σύγκρι-

(1) Ἐν Β' 38,2 «λείπεται δὲ καὶ τειχῶν ἐτι ἐρείπια, καὶ Ποσειδῶνος ἱερόν».

σις τῆς τειχοδομίας ταύτης πρὸς τινα σημεῖα τοῦ τείχους τῆς ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνηῶν, καθιστῶσι πιθανωτέραν τὴν ἐκδοχὴν τοῦ ὅτι καὶ τὰ τῆς Ναυπλίας εἶναι τῆς Μυκηναϊκῆς περιόδου· διότι δυσχερῶς θὰ ἐποιοῦντο τείχη ἐκεῖ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, καθ' ἣν δὲν ἔχει παραδοθῆ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς σχοῦσα σχετικὴν τινα σπουδαιότητα ἢ πόλις αὕτη, ἣτις καὶ λίαν ἐνωρὶς ὑπέκυψεν ὑπὸ τὴν ἰσχύον τοῦ Ἄργουσι· τὸ ὅτι οἱ Ἄργεῖοι θὰ ἐτείχιζον τὴν θέσιν μετὰ τὴν κατὰκτησιν, ἦτοι ἐντὸς τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς Ζ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἔχει μὲν τινα λόγον, ἀλλ' εἶναι ἀπίθανον πρὸς παραδοχὴν, ὡς ἀφίνον ἀνερμηγεύτους τοὺς τάφους καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὑπερκειμένους αὐτῶν βουνοὺς μέχρι τῆς «Ἀγίας Μονῆς» θραύσματα ἀγγείων, δηλοῦντα ὅτι κατηκίθη ὡς πολίχνη ἀξία λόγου κατὰ τὴν Μυκηναϊκὴν περίοδον ἢ θέσις αὕτη.

Ἐπάρχουσι δ' ἔτι ἐντὸς τῆς Ἀκροναυπλίας, καὶ δὴ κατὰ τὴν κορυφὴν, γυμνά τινα σημεῖα, ἐφ' ὧν ἠδύνατο νὰ γένηται μικρά τις ἔρευνα πρὸς ἐξακρίδωσιν τῆς πρώτης ἱστορίας τῆς πόλεως ταύτης δι' εὐρημάτων σαφῶν, καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ὅπερ πιθανῶς θὰ ἔκειτο ἐκεῖ· διότι ὁ μὲν Πανσοανίας ἔ. ἄ. ἀναφέρει αὐτὸ μετὰ τῶν ἐρειπίων τῶν τειχῶν, τὰ δ' Ἐνετικὰ τείχη, κατὰ τὰς θύρας μάλιστα, ἐνέχουσι καὶ λαξευτοὺς λίθους ἐκ στερεοδάτου καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ναοῦ, ἅτινα πάντα θὰ εὐρέθησαν ππρακείμενα, τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς οὔσης δυσχεροῦς, καὶ μηδὲνα λόγον ἐχοῦσης, ἀφ' οὗ ὁ μὲν βουνὸς δὲν στερεῖται φυσικῶν λίθων, ἢ δὲ λατόμησις αὐτῶν εἶναι εὐχερεστέρα καὶ ἦττον δαπανηρὰ τῆς μακρόθεν μεταφορᾶς.

Πρὸ δὲ τῆς παρὰ τὸ νῦν χωρίον «Ἄριαν» ἀρίστου ὕδατος πηγῆς τοῦ Κανάθου, ἣτις μάλιστα πάντων σφίξει νῦν τὴν υγιάν τῶν κατοίκων, ἐν δεξιᾷ τῆς ἀμαξιτοῦ παρὰ τὴν «Ἀγίαν Μονὴν», λέγεται ὅτι εὐρέθη «λαγοῦμι» καὶ ἄλλα σημεῖα μεγάλου ὑπογαίου οἰκοδομήματος, θολωτοῦ τάφου βεβαίως ἢ θαλαμοειδοῦς, ἅτινα δὲν δύναται τις ἄνευ σκαφῆς νὰ καθορίσῃ· διότι οὐδὲν νῦν διακρίνεται ἐκεῖ, πλὴν τοῦ εὐθέτου τοῦ ἐδάφους πρὸς ποίησιν τοιοῦτου τάφου, ὄντος ἐπικλινοῦς καὶ μὴ

ἐνέχοντος βράχους· εὐλόγως δὲ δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ εὐρεθέντες ὑπὸ τοῦ Καστόρχη τάφοι δὲν εἶναι οἱ μόνοι κατὰ τὴν περιοχὴν ταύτην.

Βαδίζων δὲ τις ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀμαξίτου πρὸς τὴν Ἐπίδαυρον, συναντᾷ κατὰ τὸ μέσον σχεδὸν τῆς ὁδοῦ τὰ γνωστά, ἄριστα σφζόμενα, τείχη τῆς Δήσης, ἐν ἧ ἄπορον καθίσταται, διὰ τὴ δὲν ἐτελέσθησαν ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων· διότι φαίνεται λίαν πιθανὸν ὅτι θὰ προκύψωσιν ἐξ αὐτῶν σημαντικὰ εὐρήματα, ἰδίως ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· ὁ Παυσανίας παρήλθε τὴν ἐπ' αὐτοῦ οὔσαν καὶ ὀνομαζομένην κόμην, καὶ δὲν ἀναφέρει ἄλλην τινὰ λεπτομέρειαν περὶ αὐτῆς· ἴσως τοῦτο ὑπῆρξεν ἢ κυριώδης αἰτία τῆς μῆπω ἐξερευνήσεως αὐτῆς ὁπωσδήποτε.

Οὐ μακρὰν ἐντεύθεν, ἀριστερὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, διακρίνονταί τινα τυμβοειδῆ ἐπάσματα, ἐνέχοντα πιθανῶς τάφους ἐπισήμων ἀνδρῶν, ὄντα δὲ ἄξια ἐξερευνήσεως. Αὐτοῦ δὲ τοῦ καθόλου ἱεροῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν τε ἀνασκαφὴν εἶδομεν ἄριστα τελεσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καββαδίου, καὶ τιμὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης ἀποτελοῦσαν, διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ προσοχὴν, μεθ' ὧν διεξήχθη· ὀλίγα δ' εἶτι κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο φαίνονται δεόμενα ἐξερευνήσεως πληρεστάτης, μάλιστα πάντων τὰ μεταγενέστερα κτίσματα, ἐφ' ὧν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐνετειχίσθησαν λίθοι καὶ μνημεῖα τέως ἄχρηστα τῶν προηγουμένων περιόδων. Ὅρθον δὲ θὰ ἦτο, ἐάν ποτ' εὐπορήσῃ ἢ Ἐταιρεία, νὰ ἀνοικοδομηθῇ πλήρως τό τε θέατρον καὶ ἡ Θόλος καὶ ἄλλα σημαντικὰ οἰκοδομήματα, ὧν τὰ μέλη παράκεινται καὶ ὁ ρυθμὸς εἶναι σαφῆς ἐν πᾶσι· διότι ἡ θέσις εἶναι ἀρίστη πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ παραμονὴν· τὸ νῦν περιέργως ἀνθυγιεινὸν αὐτῆς προήλθεν ἐκ τῶν ἔν. τισι βόθροις τῶν ἀνασκαφῶν, μάλιστα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βαλανείου, ἀφινόμενων στασίμων ὑδάτων, ὧν ἡ ἐκάστοτε ἀπόρριψις, καίπερ εὐχερεστάτη, δὲν τελεῖται ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐφόρων, ἐπιμελητῶν καὶ φυλάκων.

Ἐμαθον δὲ ὅτι ἐν Διδύμοις Κρανιδίου ὑπάρχουσι πολλὰ Ἑλληνικὰ ἐπιγραφαὶ κατεσπαρμέναι τῆς ἀρχαίας Ἐρμιόνης, ὠρισμένως δ' ἐν τῇ καλουμένῃ μονῇ «Σέση» μακρὰ ἐπιγραφή,

ἐν ἣ ἀναφέρεται ἀνάθεσις τῇ Δήμητρι· ὁ ναὸς αὐτῆς ἔκειτο πιθανώτατα κατὰ τὸ παρακείμενον δάσος σχοίνων, ἔνθα, ὡς μοι εἶπεν αὐτόπτης ἀξιωματικός, εἶδε πλείστους σπονδύλους κίωνων μετὰ ῥαβδώσεων καὶ ἄλλα μέλη ἀρχιτεκτονικά.

γ') Ἐν Μυκῆναις καὶ Ἡραίῳ.

1) Διὰ τί καὶ πότε ἐσυλήθησαν ὁ τάφος τοῦ Ἀτρέως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Μυκηναίων· εἶ ὁ Σοφοκλῆς εἶδε τούτους οὕτως· ὕπαρξις καὶ ἄλλων ἀσυλήτων θολωτῶν τάφων.

Τῶν πολυχρύσων Μυκηναίων πολλάκις μὲν, ἀλλ' οὐχὶ ἐπαρκῶς, ὡς ἐποθοῦμεν, ἠρευνήσαμεν τὰ πέριξ, σφόδρα δὲ λυπούμενοι ἐθεωροῦμεν τὸν πολύτιμον χρόνον μάτην διαφεύγοντα, μὴδὲ περισσεύοντα πολὺν πρὸς διαδρομὴν καὶ ἐξερεύνησιν τοσοῦτον εὐνογηθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως ἐνδοξοτάτων τόπων, ὧν οὐχὶ πολλαὶ πτυχαί, παρὰ τὰς πολυχρονίους καὶ λίαν ἐπιτυχῶς τελεσθείσας ἐκεῖ ἐργασίας, ἀπεκαλύφθησαν ἡμῖν ἄχρι τοῦδε· διότι καὶ ἄλλους θολωτοὺς τάφους καὶ θαλαμοειδεῖς, καὶ δὴ τοὺς ἀρίστους, κρύπτει ἔτι ἐπιφθόνως ἢ μήτηρ γῆ, εἰς ὧν τὴν εὐσεβῆ καὶ φιλόστοργον ἀποκάλυψιν δὲν πρέπει οὐδεὶς κάματος νὰ λογισθῆ μάταιος. Ὁ μέγας δὴλα δὴ λεγόμενος θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ὁ τάφος τῆς Κλυταμνήστρας καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἄλλοι, ἦσαν ἐν τῇ φανερῇ ἀπὸ αἰώνων, ὡς παλαιάτατα συληθέντες, δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς 1915 σελ. 232-235.

Ἄλλ' οὗτοι δὲν ὑπῆρξαν βεβαίως οἱ μόνοι οὐδὲ οἱ ἀριστοὶ· τούναντίον ὁ μὴ ἀκριβῆς ὑπολογισμὸς τοῦ ὕψους αὐτῶν, ἢ ἐπίθεσις τύμβων ἐπ' αὐτῶν, προδοτικῶν τῆς ὑπάρξεως, ἢ σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ἀπορροή τῶν χωμάτων καὶ ἢ ἐκ τούτου ἐνδειξις τῶν δρόμων, τοῦ ὄπαιου, ἢ τῶν πλευρῶν αὐτῶν εἰς τὰ λίαν ἠσκημένα ὄμματα τῶν παλαιῶν τυμβωρῶν καὶ θησαυροθηρῶν, ἐγένοντο αἰτία νὰ ἀνευρεθῶσιν εὐκόλως, καὶ νὰ συληθῶσιν ἅπαντες· πολλοὺς τούτων, τὸν τοῦ Ἀτρέως μάλιστα, εἶδεν ὁ Πυρσωνίας, καὶ ἐν αὐτῷ θεωρεῖ ταφέντα τὸν Ἀτρέα